

**İŞ ÖRGÜTLERİNİN İŞ AHLAKI YAKLAŞIMLARININ İNCELENMESİ:
TÜRKİYE İŞADAMLARI VE SANAYİCİLERİ KONFEDERASYONU ÖRNEĞİ**

Arş. Gör. Süleyman AĞRAŞ

suleyman.agras@duzce.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Muammer MESCİ

muammermesci@duzce.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Seyda FAİKOĞLU

seydafaikoglu@duzce.edu.tr

Düzce Üniversitesi, Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu

Özet

Bu araştırmanın amacı, iş dünyasının faaliyet ve yatırımlarında aktif bir rol oynayan sivil toplum kuruluşlarından iş örgütlerinin iş ahlakı konusuna ilişkin yaklaşım ve uygulamalarını değerlendirmektir. Çalışmanın yöntemi nitel araştırma tasarımlarından örnek olay yöntemine dayanmaktadır. Çalışma kapsamında Türkiye'deki büyük ölçekli bir iş örgütlenmesi olan Türkiye İşadamları ve Sanayicileri Konfederasyonu (TUSKON) örnek birim olarak seçilmiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak doküman incelemesi tekniği tercih edilmiştir. Doküman incelemesi kapsamında araştırmanın verileri kuruluşun web sitesinde yayınladığı bilgiler, yayınladığı raporlar ve üst kademe yöneticilerinin basına verdiği demeçler ve kuruluşla ilgili yapılan basın haberlerine ulaşılarak elde edilmiş ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Çalışma sonucunda kuruluşun iş ahlakı konusuna yönelik yaklaşımı 8 boyutta ele alınmıştır. Ulaşılan bulgular kuruluşun uluslararası rekabet, küreselleşme ve ekonomik kalkınma boyutlarında aktif bir süreç izlediğini göstermiştir. Bu bulgular, kuruluşun serbest pazar ekonomisi ve tam rekabet piyasasının ekonomik hayatın düzenleyici unsurları olduğunu benimsediğini göstermektedir. Ulaşılan sonuçlar, iş örgütünün her alanda özellikle dış ticaret ve ihracatın önemine dikkat çektiğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: İş Örgütleri, İş Ahlakı, TUSKON.

**EXAMINING THE APPROACHES OF BUSINESS ORGANIZATIONS TO
BUSINESS MORAL: THE CASE OF TURKISH CONFEDERATION OF
BUSINESSMEN AND INDUSTRIALISTS**

Abstract

The purpose of this research is to examine the approaches of business organizations to business moral as they are Non-Governmental Organizations and have an active role in investments and operations of business world. The method of the study is based on case study in the context of qualitative research methods. In the context of the study the Turkish Confederation of Businessmen and Industrialists (TUSKON) that is a large business organization is selected as the example of analyze unit. Document analyze technique was preferred to collect data in the study. In this context, data that was put on web

page of the organization, its published reports, the speeches of top management and news that published in local and foreign media were collected and content analyze conducted to them. At the end of the study the approach of the organization to Business Moral has been handled in 8 dimensions. The reached findings indicated that the organization has an active role in international competition, globalization and economic reconstruction. These findings, indicates that the organization internalized the conditions of free market economy and perfect competition that are the regulator of economic life. In this point conclusions show that the organization takes the attention to external commerce and export in every area.

Keywords: Business Organizations, Business Moral, TUSKON.

1. Giriş

İş dünyasındaki rekabet yerel ölçekten küresel ölçeğe taşındıkça işletmeler yapısal değişimlerin yanı sıra sosyal değişimlerle de karşı karşıya kalmaktadırlar. İşletmeler faaliyet ve süreçlerini küresel boyutlara entegre ederken rekabetin yeni koşullarını karşılamada anlayış ve felsefelerini de yeniden yapılandırmaktadırlar. İşletmelerin sosyal anlamda yaşadıkları değişimler özellikle iş yaşamının düzenlenmesindeki rolü ile ön plana çıkan iş ahlakı konusunda ortaya çıkmaktadır.

İş ahlakı konusu işletmelerin hem içsel süreçlerindeki yaklaşım ve uygulamalarında hem de çevreleri ile olan ilişkilerinde üzerinde durulması gereken bir konudur. İşletmelerin nasıl rekabet edecekleri, diğer kurum ve kuruluşlarla nasıl bir etkileşim içinde olacakları, ulusal ve uluslararasıkonjunktürde kendilerini nasıl konumlayacakları gibi konular onların iş ahlakı ile ilgili temel yaklaşımlarını oluşturmaktadır. Bununla beraber günümüzde işletmeler tek başlarına hareket etmemekte çeşitli iş birlikleri stratejik ortaklıklar, şebeke yapılar oluşturdukları gibi faaliyetlerini daha kapsamlı ve sürdürülebilir kılmak için farklı örgütlenmelere yönelmektedirler. Bu örgütlenmeler dernek, birlik ve federasyon gibi farklı şekillerde olabilmektedir. Sonuç itibariyle bu eğilimin bir sonucu olarak işletmelerin birleşiminden oluşan ve iş hayatını etkileyen büyük kuruluşlar ortaya çıkmaktadır.

Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünyadaki küreselleşme hareketiyle birlikte ulus bilinci yeniden yapılanarak devletin egemenlik alanı ulus-üstü ve ulus-altı kurumlar tarafından kısıtlanmaya başlamıştır. Sivil Toplum Kuruluşları bu süreçte ulus-altı kurumlar olarak görünmektedir(Karaarslan ve diğ., 2009). Türkiye’de de devlet

otoritesinin yanı sıra Türkiye'deki mikro ve makroekonomik dengelere yön veren çeşitli ölçek ve sınırlarda faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri bulunmaktadır. Bu noktada sivil toplum örgütleri olarak iş örgütlenmeleri işletmelerin ulusal düzeyde faaliyetlerini etkinlikle gerçekleştirmelerine yönelik olarak çalışırken uluslararası düzeyde de diğer ülkelerle olan ilişkilerinde de yol gösterici olmaktadır.

Avrupa Birliği'ne uyum sürecinin de etkisiyle gelişen sivil toplum anlayışı, bu dernekleri, onları daha güçlü temsil edebilecek üst yapılanmalarda bir araya gelme ihtiyacını meydana getirmiştir. Bu gelişme dernekleri federasyonlaşma sürecine götürmüş ve böylece Türkiye'nin coğrafi dağılımı doğrultusunda Marmara, Ege, Karadeniz, Akdeniz, İç Anadolu ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde bir araya gelen işadamları bütünleşerek federasyonlar oluşturmuştur(Tuskon, 2009). Türkiye Sanayicileri ve İş Adamları Konfederasyonunun (TUSKON) bu çerçevede bölgesel düzeyde kurulan federasyonlar ve iş adamları derneklerinin bir çatı altında toplanması ile kurulan makro ölçekli bir iş örgütlenmesidir.

Bu çalışma iş dünyasına yön veren ve iş dünyasının gelişimi ve farklılaşması ile farklı bir yapıya bürünen sivil toplum kuruluşlarının iş ahlakı konusundaki yaklaşımını ortaya koymak üzere tasarlanmıştır. Çalışma kapsamında ilk olarak iş ahlakı kavramı ve işletmeler açısından önemi irdelenmiştir. Daha sonra sivil toplum kuruluşları içerisinde iş örgütleri ve iş yaşamındaki rolleri ele alınmıştır. Çalışmada örnek olay yönetimi tercih edildiğinden Türkiye'deki büyük iş örgütlenmelerini çatısı altında toplayan Türkiye Sanayicileri ve İş Adamları Konfederasyonunun (TUSKON) iş ahlakı konusundaki yaklaşımı ele alınmıştır. Kuruluşun iş ahlakı konusuna yaklaşımı sekiz ana başlık altında ele alınmıştır. Bunlar, iş ahlakı ve evrensel ahlak ilkeleri, küreselleşme, işletmeler arası rekabet, uluslararası ticaret ve rekabet, ekonomik kalkınma, iş gören ve işveren piyasası ilişkileri ve üretim ve tüketim konularıdır.

Çalışmanın sonuçları TUSKON'un özellikle uluslararası ticaret, küreselleşme ve ekonomik kalkınma konularında aktif bir süreç izlediğini göstermektedir. Ayrıca kuruluş olarak iş ahlakı ilkelerine uygun hareket etme eğilimi kapsamında ayrımcılık yapmama, üretimi pazara yayma, bilgi tecrübe ve deneyimleri üyeleri ile paylaşma gibi konular üzerinde durduğu saptanmıştır.

2. İş Ahlakı

İş ahlakı, 1980'lerin sonundan itibaren gündeme gelen bir konu olmuş ve giderek de önem kazanmaya başlamıştır. İş ahlakının bu kadar önem kazanmasındaki en önemli etken olarak dünyanın giderek tek bir pazar hâline gelmesi gösterilmektedir(Schaltegger ve Torgler, 2009).

Son otuz yılda sosyal sorumluluk ve iş ahlakı çeşitli nedenlere bağlı olarak giderek önem kazanmıştır. Bu nedenlerin ilki, işletmelerin ahlaka uygun olarak iş görmeleri için kamu baskısıyla gelişen sosyal sorumluluk anlayışıdır. İkinci neden ise iyi ahlakın iyi işle özdeş olduğunun fark edilmesidir. Çünkü ahlaki karar verme, kâr üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabilir. İş ahlakı bilgisi, ahlaki sorunlara yönelik uygun çözümleri saptamak ve uygun stratejileri seçmek için gerekli olmaktadır. Üçüncü neden, yöneticiler için ahlak ve iş yaşamı konusundaki tartışmaların bir tehdit veya zayıflık olarak değil, günümüz endüstrilerinin mükemmellik ve yüksek kaliteye ulaşma çabalarının doğal bir uzantısı şeklinde algılanmasıdır. Günümüzde çok sayıda başarılı şirket, iş ahlakını stratejik bir yönetim sorunu olarak görmektedir. Onu kalite, müşteri hizmeti ve mükemmellik stratejileriyle ilişkilendirme eğilimindedir. Dördüncü neden, çeşitli çıkar gruplarının menfaatlerini dengeleme gereksinimi olmaktadır. Çünkü iş ahlakı, bireysel özgürlük, serbest piyasa çıkar gruplarına karşı sorumluluk gibi değerler üzerine inşa edilmektedir.(Emhan, 2007).

İş ahlakı, belli bir alanda işin yürütümü ve uygulanması sırasında yararlı görülen kurallar ve davranış şekilleri (Akbulut 2000: 4) olarak tanımlanabileceği gibi, bütün iş ilişkilerinde dürüstlüğü, güvenin, saygının ön plana çıkarılması ve adil davranılması olarak da ifade edilebilmektedir. Genel anlamda iş ahlakını, genel ahlak kurallarının iş yaşamında uygulanması şeklinde tanımlamak mümkündür(Gök, 2008).İş ahlakı, is dünyasındaki davranışlara yol gösteren ahlaki ilkeler ve standartları kapsamakta doğru ve haklı olmayı esas alan, kanun ve düzenlemelerle itaatin daha ötesine giden bir davranış kuralları bütünüdür. İş ahlakı, uygulamalı bir ahlak bilgisidir ve iş hayatında karşılaşılan tüm ahlaki sorunları inceler. Bu sorunlar, çalışanların kendi arasında ya da çalışanlarla yöneticiler arasında olabileceği gibi, kurum ve çevresi arasında da olabilir(Sığrı, 2006).

İş ahlakı, tüm işletmeler ve çalışanlar için geçerli olan ve işletmelerin sosyal sorumluluğu çerçevesinde ortaya konulan bir kavramdır. Genel olarak iş ahlakı; bütün ekonomik faaliyetlerde dürüstlük, güven, saygı ve hakça davranmayı ilke edinmek ve çevreyle temas halinde bulunurken aynı çevreyi paylaşan topluma destek olmakla ilgilidir.(Kayar, 2005).

Hitt ve Collins (2007)'e göre ise iş ahlakı, paydaşlar tarafından belirlenen genellikle ahlaki özellikleri taşıyan bir firmanın faaliyet ve aksiyonları ile ilgili standartlar olarak düşünülebilir. Bununla birlikte iş ahlakı, karmaşık ahlak çıkmazlarını inceleme ve çözmede ahlaki kuralları uygulama sanat ve disiplini olarak ta algılanmaktadır. Bu nedenle işletme faaliyetlerinde; “Ne doğru, ne yanlış?”, “Ne iyi, ne kötü?” sorularını sorar(Şahin ve Demir, 2000).

Uzel (2006;167-176)'ya göre iş ahlakının net bir şekilde tanımlanabilmesi için, yukarıdaki sorulara ek olarak öncelikle şu konuların açığa çıkarılması gerekmektedir;

- Değerler (codes of ethics) ve ilkeler,
- Ahlaki (morally) doğru davranışlar,
- Doğruluk (integrity), durumlar.

İş ahlakı normatif ve betimleyici iş ahlakı olarak ikiye ayrılmaktadır. Normatif iş ahlakı, iş ahlakına uygun davranışların neler olması gerektiği konusunu inceler ve iş ahlakı ilkelerinin belirlenmesi üzerine çalışır. Normatif iş ahlakı, ne yapılmalı ne yapılmamalı sorusuna cevap arar. Betimleyici iş ahlakı ise iş dünyasında var olan ahlaki sorunları ortaya çıkarmak ve bu konudaki tutum ve davranışları belirleme konuları üzerinde yoğunlaşır. Genelde davranış bilimlerinin yöntemlerini kullanır(İKMD, 2010).

İş ahlakının üç temel alanı mevcuttur. Bunlar; Çalışma Ahlâkı, Meslek Ahlâkı Ve Kurumsal Ahlâktır. Çalışma ahlâkı, çalışmaya ve işe karşı geliştirilen kişisel tutum ve davranışlardır. Meslek ahlâkı, belli bir meslek mensuplarının uyması gereken ahlak ilkelerini ifade etmektedir. Bu ilkeler genellikle toplumsal kültür ve değerlerden bağımsızdır. Kurumsal ahlâk, bir kurumun sahip olduğu ahlâkî normlar, değerler, eğilimler ve ilkeler bütünüdür. Kişi, kurum ve kuruluşların bu üç temel ahlâk kurallarını

benimsemeleri hem toplumsal yaşamın hem de iş yaşamının devamlılığı için vazgeçilmez bir şarttır (İzafet, 2009).

İş Ahlakı, işletme davranışlarını yönlendiren, çoğu kez yazılı olarak tanımlanmamış ancak toplum tarafından genel kabul görmüş değerlere uyma zorunluluğudur (Demir ve Songür, 1999). İş ahlakı genel olarak, “Ekonomik faaliyetleri yürütürken dürüst, güvenilir, saygılı, adaletli davranmayı ilke edinmek ve topluma destek olacak şekilde hareket etmektir” diye tanımlanabilmektedir. İş ahlakı genellikle özel teşebbüslerin mal ve hizmet üretiminde ve satışında ahlaki davranmalarının önemi üzerinde durmaktadır. İş ahlakı aynı zamanda “şirket ahlakı”, “firma ahlakı” “işletme ahlakı”, “ticaret ahlakı” ve gibi adlar ile de tanımlanmaktadır (Aktan, 2009).

İş ahlâkı davranışının kısa dönemde irrasyonel gibi gözükken sonuçları, uzun dönemde hem bireyin, hem de toplumun yararına sonuçlar doğurur niteliktedir (Demir ve Songür, 1999). Örgütsel yapılarını iş ahlâkı normlarına dayandıran firmaların güvenilirlik düzeyleri yükselmekte, kurumsallaşmaları kısa zamanda gerçekleşmekte, ürünlerinin tercih potansiyeli yükselmekte, geniş ve sürekli bir müşteri tabanı bulabilmekte ve sonuç olarak yüksek bir rekabet gücüne kavuşabilmektedirler (İlhan, 2009).

Bununla birlikte iş ahlakını, toplumun sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel, hukuki vb. değerler bütünü dışında ve onlardan bağımsız, ayrı bir statü veya kategori olarak ele almak mümkün değildir. Bir eylemin etik açıdan konumunu ortak toplumsal bakış açısı belirlemektedir. Bir başka ifadeyle, spesifik bir davranışın etiğe uygun olup olmadığı, yalnızca bireylerin kişisel etik ve değerleri tarafından değil, kitle iletişim, çıkar grupları ve örgütleri de içine alan toplum tarafından belirlenmektedir (Kirel, 2000: 4). Toplumun bu belirleyiciliği, hiç kuskusuz, iş dünyasının sergilediği eylemlerin etik karşısındaki konumlanışı için de geçerlidir. Bu nedenle iş dünyasının, uygulamalarında toplum tarafından genel kabul gören ahlaki ilkeleri referans alması, iş dünyası için toplumsal meşruiyetin temelini oluşturur. Firmaların, devletle ve rakipleriyle olan ilişkilerini belli ahlaki standartlara dayandırmaları da güvenilir bir toplumsal imaj edinmenin temel koşulları arasında yer almaktadır.

3. İş Örgütleri ve İş Yaşamındaki Roller

İş örgütleri sivil toplum kuruluşları olarak iş hayatında işletmeleri veya işletmeler topluluğunu temsil eden kuruluşlardır. İşveren örgütleri toplumda sivil toplum kuruluşlarının bir türü (STK) olarak faaliyet göstermektedirler. İşveren örgütleri STK olarak faaliyet kurulmaları ve faaliyet göstermeli bakımından STK'arın amaçları ve özellikleri hakkında bir değerlendirmede bulunulması gerekmektedir.

Sivil toplum Kuruluşları vatandaşları ortak bir amaç için bir araya getiren çevre ve insan hakları örgütleri, tüketici dernekleri, yardım ve eğitim örgütleri gibi yapılarıdır. STK'nen önemli işlevi, "sivil toplum'un ulusal devlet karşısında sesini duyurmasına hizmet ederek yurttaşlık bilincinin oluşturulmasını sağlamaktır." Türkiye'de sivil toplum, siyasi partileri, vakıfları, dernekleri, sanayi ve ticaret odalarını, meslek örgütlerini, üniversiteleri, sendikaları, farklı platform ve yurttaş girişimlerini içine almaktadır(Karaarslan ve diğ., 2009). Bunun yanı sıra STK'lar, birçok ülkede, devletin rolünün değişmesi, artan refah, demografik ve kültüreldeğişiklikler ve genişleyen sosyal refah kanunu ile beslenerek ortaya çıkan son otuz yılın bir ürünüdürler(Bektaş ve Yılmaz, 2009). STK'nın rolleri ile ilgili bazı çalışmalarda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Örneğin; Göksel ve Güneş (2005;70) çalışmalarında Türkiye'nin Avrupa Birliğine (AB) uyum sürecinde sivil toplum kuruluşlarının oynadığı rolleri belirlemeye yönelik bulgular sunmuşlardır. Çalışma, Türkiye'de demokratik koşulların gelişmesiyle sivil toplum kuruluşlarının sayısının arttığını ve Türkiye'nin AB uyum sürecinde önemli bir rol üstlendiklerini ortaya koymuştur. Bu rol AB ülkelerinin Türkiye'den beklentilerinin toplum üzerindeki etkilerini tartışmak ve toplumun hassasiyetlerini ön plana çıkarmak, Türkiye'nin üyeliği ile ilgili gelen negatif eleştirilere karşılık verme şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Heintz (2006;3) da "*Sivil Toplum Kuruluşlarının Modern Toplumda Oynadıkları Roller ve Giderek Bağmlılaşan Dünya*" adlı çalışmasında STK'nın üç temel işlevini şu şekilde belirtmektedir;

- Toplumun kendisini organize etme olanağını sağlamak,
- Özel sektör ve devlet arasında temel bir etkileşim alanı oluşturmak ve

- Kamu ya da özel sektörün tek başına gerçekleştiremeyeceği deneyimi ve sosyal değişimi mümkün kılmaktır.

Bu üç rol açısından iş örgütlerinin rolleri değerlendirildiğinde iş örgütlerinin, işletmelerin organize olmalarını sağlaması, özel sektör ve devlet arasında bir etkileşim alanı oluşturması ve sosyal değişimin yanı sıra ekonomik değişimin de öncülüğünü yapması bakımından önemli roller üstlendikleri söylenebilir. Bununla birlikte Heintz (2006;5) yukarıda belirtilen üç rolün yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının dünyanın birbirine daha fazla bağımlı olmasını artırma yönünde önemli bir rol üstlendiklerini belirtmektedir. Özellikle küresel boyuttaki sivil toplum kuruluşları, özellikle ekonomik sınırların ortadan kalkması ve bilginin hızlı yayılabilmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Gelinen noktada diğer STK'lar olarak iş örgütlenmeleri de küreselleşen dünyanın bağımlılığının artmasında aktif bir güç olarak görünmektedir. Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu (IMF) Dünya Ticaret Örgütü gibi küresel iş örgütlenmeleri bu açıdan belirgin örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır.

STK'lar gerek devlet gerekse şirketlerle doğrudan ya da dolaylı bir şekilde çalışmakta ve şirket davranışlarının şekillenmesinde etkili olmaktadır. Bunun sonucunda şirketlerin özellikle sosyal, ahlaki ve çevresel sorumlulukları ile ilgili davranışları etkilendiği gibi şirketler, bir STK ya (ör. Bir işveren örgütü) üye olmakla rekabet avantajını arttırmakta toplum nezdindeki algısını ve tanınmışlığını geliştirmekte ve bazı durumlarda performansını yükseltmektedir (Dahan ve diğ, 2008).

Türkiye'de STK olarak işlev gören işveren örgütlenmeleri bölgesel ve ulusal düzeyde olmak üzere iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Ulusal düzeydeki iş örgütlenmeleri içerisinde, başlıca olarak TUSİAD, MÜSİAD, ASKON, İGİAD ve TUSKON gibi örgütlenmeler yer almaktadır. İşveren örgütlerinin iş yaşamındaki rolleri içerisinde Mesleki ve teknik yönden üyeler arasında işbirliği ve yardımlaşmayı sağlamak (Bektaş ve Yılmaz, 2009) ve Türkiye'nin Avrupa birliğine uyum sürecinde toplumun sesini yansıtmak (Gökselve Güneş, 2005) yer almaktadır.

4. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın amacı, iş dünyasında etkin rol oynayan işveren örgütlerinin iş ahlakı konusundaki yaklaşımlarının irdelenmesidir. İşveren örgütleri, iş dünyasının yatırım faaliyetlerinde, uluslararası ilişkilerde ve ekonomik konjonktürün şekillenmesinde kilit rol oynamaktadırlar. Araştırma kapsamında Türkiye İş Adamları ve Sanayicileri Konfederasyonu'nun (Tuskon) iş ahlakı kapsamındaki konulara bakış açıları değerlendirilmiştir. Araştırmada TUSKON'un iş ahlakı konusundaki yaklaşımı şu başlıklar altında değerlendirilmiştir;

- İş ahlakı ve evrensel ahlak ilkeleri,
- Küreselleşme Olgusu,
- İşletmeler arası rekabet,
- İş gören ve işveren piyasası arasındaki ilişkiler,
- Uluslararası ticaret ve rekabet konusu,
- AB ve ABD ilişkileri,
- Üretim ve tüketim konusu,
- Ekonomik kalkınma

Araştırmanın amacı kapsamında yukarıda sıralanan boyutlar iş ahlakı konuları çerçevesinde olduğundan kurumun bu konulara yaklaşımı iş ahlakı konusundaki görüş ve davranışlarını gösterecektir. İş ahlakı ve evrensel ahlak ilkeleri ile ilgili yaklaşımlar kurumun iş ahlakına verdiği önemi ifade etmektedir. Küreselleşme, rekabet, AB ilişkileri kurumun Pazar koşulları ile ilgili yaklaşımını ortaya koyacaktır. İş gören ve işveren piyasası arasındaki ilişkiler, üretim ve tüketim ve ekonomik kalkınma konuları kurumun özellikle adalet ve paylaşım ile ilgili yaklaşımını temsil edecektir.

Araştırmanın yöntemi niteliksel araştırma yöntemlerinden örnek olay yöntemine dayanmaktadır. Örnek olay çalışmaları bir olayı meydana getiren ayrıntıları tanımlamak ve görmek, bir olaya ilişkin olası açıklamaları geliştirmek ve bir olayı değerlendirmek amacıyla yürütülen çalışmalardır (Büyüköztürk ve diğ., 2012). Bu çalışmada örnek olay yöntemi tek bir olgu (iş ahlakı yaklaşımı) ve tek birim (Tuskon) temel alınarak yürütülmüştür. Araştırmanın verileri veri toplama tekniği olarak yalnızca doküman incelemesi tekniği kullanılarak elde edilmiştir. Bu kapsamda incelenen

dokümanlarda Tuskon'nun resmi web sitesindeki bilgiler, kurum üst yönetiminin açıklamaları ve kurumla ilgili basında yer alan haberler temel alınmıştır. Bunun yanı sıra daha ayrıntılı değerlendirme yapabilmek amacıyla kurumdan bir üst düzey bir yetkili ile görüşme talebinde bulunulmuş ancak görüşme isteği kabul edilmediğinden araştırma Elde edilen kaynaklarda basında Tuskon'un gerçekleştirdiği faaliyet ve organizasyonların yanı sıra Tuskon Başkanı ve yönetim kurulu üyeleri ve üye kuruluşların temsilcilerinin görüşleri yer almaktadır. Elde edilen dokümanlara içerik analizi yapılarak kurumun iş ahlakı ile ilgili yaklaşımı ortaya konulmuştur.

5. Bulgular

Araştırma bulgularının sunulmasında ilk olarak TUSKON'la ilgili genel bilgilere yer verilmesinde yarar bulunmaktadır. Kurumla ilgili bilgilere yer verildikten sonra kurumun iş ahlakı konularına yaklaşımı ile ilgili bulgular sunulacaktır.

5.1. Türkiye İşadamları ve Sanayicileri Konfederasyonu (TUSKON)'la İlgili Bulgular

Türkiye İşadamları ve Sanayiciler Konfederasyonu (TUSKON), Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunmak üzere hizmet veren işadamları derneklerinin çatı organizasyonu olarak faaliyet gösteren bir iş örgütlenmesidir. Ülke çapında yayılmış 7 ayrı bölgesel iş dünyası federasyonunun ve 120 iş adamı derneğinin oluşturduğu TUSKON, 2005 yılında İstanbul'da kurulmuştur. TUSKON bünyesinde, Türkiye genelinde, 80 ilde 151 işadamı derneği faaliyet göstermektedir (Tuskon, 2009). TUSKON bünyesinde faaliyet gösteren bazı üye dernek ve federasyonlar şunlardır:

- Güneydoğu Sanayici ve İşadamları Federasyonu (GÜNSİAF),
- Osmaniye Genç İşadamları Derneği (OGİAD),
- Aktif İşadamları ve Sanayiciler Derneği (AKTİSAD),
- Ankara İşadamları ve Sanayicileri Derneği (ANKİSAD),
- Amasya Yeşilirmak Sanayici ve İşadamları Derneği (YESİAD),
- Anadolu Girişimci İşadamları Derneği (AGİD),
- Karadeniz Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu (KASİF)
- İzmir Genç İş Adamları Derneği İGİD,

- Hür Sanayici ve İşadamları Derneği (HÜRSİAD)

Görüldüğü üzere TUSKON diğer iş örgütlenmelerinden farklı olarak bölgesel düzeyde kurulan iş örgütlenmelerinin toplamının aynı çatı altında birleştiği bir sivil toplum kuruluşudur. TUSKON ulusal düzeyde birçok dernek ve konfederasyonu kendi çatısı altında topladığı gibi uluslararası düzeyde de bazı iş ortaklıklarında bulunmaktadır. Bu uluslararası iş ortaklıkları içerisinde(Tuskon, 2009);

- Türkiye Bangladeş Ticaret ve Sanayi Odası (GÜNEY AFRİKA CUMHURİYETİ)
- Türk ve Kamerunlu İşadamları Derneği – TURCABA (KAMERUN)
- Pakturk (Pakistan-Türk) İşadamları Derneği (PAKİSTAN)
- Sırbistan Uluslararası Ticaret Derneği (SİRBİSTAN) yer almaktadır.

Ulusal ve uluslararası boyutta geniş bir faaliyet alanına sahip olan TUSKON'un gerçekleştirdiği faaliyet ve organizasyonlardaki temel amaçları şunlardır(Tuskon (2009).

- İş dünyasına yönelik potansiyelleri değerlendirerek, işletmelerin kendilerini geliştirmelerine yönelik hedefler oluşturmak,
- İş dünyasının sesi olarak, ekonomi politikalarının oluşturulmasına katkıda bulunmak, ülke sorunlarına yapıcı anlayışla yaklaşarak, alternatif çözümler üretmek,
- Tüm dünyadaki ekonomik gelişmeleri takip ederek, global iletişim ağını açık tutmayı ve iş adamlarının dünya ile entegrasyonunu sağlamak,
- Aile şirketlerinin kurumsallaşmasına yönelik yöntemleri göstermek,
- İşadamlarının, gerek ulusal gerek uluslararası arenada iş yaparken ihtiyaç duyabileceği bilgi, tecrübe ve ilişkileri paylaşmak,
- Temel pazarların yanı sıra gelişen pazarları inceleyerek, Türkiye ekonomisinin gelişimine katkı sağlayacak potansiyel ülke ve sektörleri analiz etmek ve
- Üyelerinin hizmet veya bilgi ihtiyacını hızlı, sıkıntısız ve dolaysız yoldan, konunun uzmanlarıyla değerlendirerek gidermektir.

TUSKON bünyesindeki üyeler hemen her alanda faaliyet göstermektedir. Bu alanlar ambalaj sanayinden ilaç sanayine mermerden, sigortacılık ve turizm alanlarına kadar geniş bir sektör yelpazesinde bulunmaktadır. Aşağıdaki alanlarda faaliyet gösteren işletmeler TUSKON üyeliği altında bulunmaktadır.

Tablo 1: TUSKON Üyelerinin Faaliyet Alanları

Sanayi Alanı	Hizmet Alanı
Ambalaj Sanayi	Taşımacılık
Ayakkabı Sanayi	Müteahhitlik Hizmetleri
Demir Çelik, Demir Dışı Metaller Sanayi	Turizm
Deri ve Deri Ürünleri Sanayii	Bankacılık
Elektrik ve Elektronik	Finans
İlaç Sanayi	Sigortacılık
İletişim ve Otomasyon Sanayii Kimya Sanayi	
Konfeksiyon ve Hazır Giyim Sanayi	
Kuyumculuk ve Mücevherat Sanayi	
Madencilik	
Makine ve İmalat	
Mobilya ve Ağaç/Orman Sanayi	
Mermer Sanayi	
Otomotiv ve Otomotiv Yan Sanayi	
Sağlık Gereçleri	
Tarım ve İşlenmiş Tarım Ürünleri Sanayi	
Tekstil Sanayi	
Toprak, Cam ve Seramik Sanayi	

Türkiye ekonomisinin her sektöründen ve her ölçekten şirketleri bünyesine alan TUSKON 2005 yılında kurulmasından bu yana üyelerinin dünya çapında faaliyet gösterebilmelerini sağlamak amacıyla birçok organizasyonun öncülüğünü yapmıştır. Bunların başında;

- Türkiye-Afrika Dış Ticaret Köprüsü (3 kez)
- Türkiye-Avrasya Dış Ticaret Köprüsü (2 kez) ve
- Türkiye-Pasifik Dış Ticaret Köprüsü gelmektedir.

TUSKON bu organizasyonların yanı sıra ayrıca üyelerinin talepleri doğrultusunda Türkiye-Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri Dış Ticaret Köprüsünü” eklemiş ve Türkiye-Brezilya Ticaret ve Yatırım Forumu düzenlemiştir. Kurumun buradaki temel odak noktası üyelerinin küresel düşünen ve tüm dünyayı faaliyet alanı gören konumda olmalarını sağlamaktır**.

**Tuskon (2009). “ Başkanın Mesajı: Oyun Alanımız Bütün Dünya”www.tuskon.org. (Erişim: 12.11.2009).

TUSKON ayrıca Rusya İş Adamları ve Sanayiciler Birliği (RSPP) ile iş birliği anlaşması imzalayarak Avrupa'ya Doğudan girmeye yönelik bir adım atmıştır. Bu işbirliği anlaşmasıyla Rusya ile ticaret hacminin artırılması ve Türk iş adamlarının Rusya'da ön plana çıkacak sanayi yatırımlarından pay alması amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra Brüksel'de temsilcilik açarak Avrupa'daki faaliyetlerini arttırmak eğilimindedir.

5.2. Türkiye İşadamları ve Sanayicileri Konfederasyonu (TUSKON)'un İş Ahlakı Yaklaşımı ile İlgili Bulgular

Türkiye İşadamları ve Sanayicileri Konfederasyonu ile ilgili bu genel bilgilerden sonra kurumun iş ahlakı ile ilgili yaklaşımını ortaya koymak üzere Tablo 1 de araştırmanın bulguları olarak sunulmuştur.

Araştırma bulgularının sunumunda çapraz tablo oluşturulmuştur. TUSKON'un iş ahlakı ve faaliyet alanları ile ilgili yaklaşımı ile ilgili bulgularda TUSKON yönetim kurulu başkanının verdiği demeçler, konfederasyona bağlı üye federasyon başkanlarının TUSKON'la ilgili görüşleri ve TUSKON la ilgili basında yer alan haberler kaynak olarak alınmıştır.

Tablo 2: Türkiye İşadamları ve Sanayicileri Konfederasyonu İş Örgütünün İş Ahlakına Yaklaşımı ile İlgili Bulgular

İŞ AHLAKI BOYUTLARI	TUSKON'UN YAKLAŞIMI
İş Ahlakı ve Evrensel Ahlak İlkeleri	<ul style="list-style-type: none"> • Şeffaf bir anlayışla çalışmalarını sürdürmeyi ilke edinen TUSKON, çalışkan, dürüst, güvenilir ve sosyal sorumluluk bilincine sahip işadamları ve onların kuruluşlarını üye olarak kabul etmeyi benimsemiştir. • Şeffaf bir anlayışla çalışmalarını sürdürmeyi ilke edinen TUSKON, ulusal ve evrensel hukuk normlarına saygılı olmayı önemserken, sürdürülebilir ve çevreye saygılı bir büyüme modelinin değerine inanmaktadır. • Tuskon'a üyelik konusunda ölçek, siyasi görüş, dünya görüşü ve ideolojik ayrımın yapılmaması, • Etik değerlere bağlı ve geçmişinde karanlık noktaları olmayan şirketlerin kurum çatısında olmasının istenilmesi,
Küreselleşme Olgusu	<ul style="list-style-type: none"> • Türk işletmelerini ve girişimcilerini, global iş dünyasının bir parçası haline getirmek, • Tüm dünyadaki ekonomik gelişmeleri takip ederek, global iletişim ağını açık tutmayı ve iş adamlarımızın dünya ile entegrasyonunu sağlamak, • Küreselleşme olgusunun kurumda “oyun alanımız bütün dünya” olarak yansımaları, • Türk iş adamlarının farklı kıta ve devletlerdeki iş adamları ile buluşturmak ve iş birliğine dayalı bir zemin oluşturmak.

İşletmeler Arası Rekabet	<ul style="list-style-type: none"> • İşletmeler arasında haksız rekabete yol açacak durumlardan kaçınılmalıdır. (Örnek: 2009 açıklanan ekonomik teşvik paketinde eski yatırımların da faydalanabilmesi ve hemen hemen tüm sektörlerle mali destek sağlanması haksız rekabeti ortadan kaldırma niteliğindedir) • Ülke ve işletmeler olarak uluslararası rekabet edebilirliğin koşulu dünyaya açılmaktır.
İş Gören ve İşveren Piyasası İlişkileri	<ul style="list-style-type: none"> • Krizde işçi çıkarmayan firmalara işsizlik fonundan destek verilmesi gerektiği, SSK ve vergi indirimleri yoluyla istihdamın sürekliliğinin artırılmasının önemi, • Dış ticaret köprüleri ile üretim ve istihdamın artırılmasının hedeflendiği, • Yabancı sermayenin teşvik edilmesi ve bu sayede istihdamın artırılması, • İşverenlerin (derneklerin ve iş adamlarının) vizyonu ve gündeminin olması gerektiği, • İşçilik maliyetlerinin yüksekliği uluslararası rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir.
Uluslararası Ticaret ve Rekabet	<ul style="list-style-type: none"> • Temel pazarların yanı sıra gelişen pazarları inceleyerek, Türkiye ekonomisinin gelişimine katkı sağlayacak potansiyel ülke ve sektörleri analiz etmek, • Yabancı yatırımcıların ülkemize çekilmesine yönelik çaba göstermek ve yerli işadamlarının, ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri doğru adreslere ve ürünlerini satabilecekleri doğru pazarlara yönlendirmek, • Türk iş adamlarının bir ayağı Anadolu iken diğer ayağı pergel gibi tüm dünyada dolaşmalı, • Dış ticaret ve ihracat artırılmalı, • Türk iş adamlarının dünya pazarlarına açılmalarının sürekli teşvik edilmesi, • 100 milyar dolarlık ihracat hedefinin konulması, • Ülke ve işletmeler olarak uluslararası rekabet edebilirliğin koşulu dünyaya açılmaktır. • İşçilik ve hammadde maliyetlerinin düşük olduğu ülke ve sektörlerle yönelmesi,
AB ve ABD İlişkileri	<ul style="list-style-type: none"> • Avrupa'daki yatırımlarda ve faaliyetlerde aktif rol almak, AB kurumları ile daha sıkı ilişki kurmak, Avrupalı şirketlerle işbirliğini geliştirmek ve AB sürecine katkıda bulunmak amacıyla Bürükselde temsilciliğin açılması, • Sırbistan'dan 17 kişilik iş adamı heyetinin düzenlenen organizasyonlar sonucu İzmirli iş adamları ile görüşülerek Sırbistan'dan pazarından pay alınmaya çalışılması, • AB süreci, hızlandırılan özelleştirme çalışmaları ve yapısal reformlar Türkiye ekonomisinin dünyanın en büyük 20 ekonomisi arasında yer almasını sağlaması, • Tuskon'un kendisine bağlı üye dernek ve konfederasyon üyelerinin genel sekreterlerine proje yönetimi ve Avrupa Birliği (AB) Projeleri konularında seminer vermesi, • ABD ile olan ticaret ilişkilerinin artırılması amacıyla Washington da temsilciliğin açılması ve düşük düzeyde bulunan ticaret ilişkilerinin geliştirilmesi amacıyla temaslarda bulunulması.
Üretim ve Tüketim Konusu	<ul style="list-style-type: none"> • İç piyasada daralma, imalat fazlalığı ve satışıdaki müşteri kaybı dış pazarlara açılmayı gerektirmektedir. • Müşteri odaklı mal ve hizmet üretmen işletmeler ayakta kalır, müşteriye özen gösterilmesi, ihtiyaç ve beklentilerinin tatmin edilmesi, • Türk özel sektörü, ulusal pazarlarda arz fazlalığına yol açacak derecede yatırım yapmaktadır. İç pazardaki arz fazlalığı dış pazarlara yönlendirilmesi gerekmektedir. • Türkiye'de üretim işletmeleri kendilerini sürekli üretim kapasitesini

	arttırma arayışı içinde buldukları görünmektedir. Ancak tüketim konusu gözden kaçmaktadır. Üretilen ürün tüketecek Pazar bulamayınca pazar durgunluğu kavramı ortaya çıkmaktadır. Üretim artmalı ancak tüketiciye de iç pazarla birlikte dış pazarla da ulaşılmalıdır.
Ekonomik Kalkınma	<ul style="list-style-type: none"> • Batı illerindeki işadamlarının doğunun çeşitli bölgelerindeki işadamları ve yerel yöneticilerle bir araya getirilmesi ve yatırım imkânlarının masaya yatırılması, • Ekonomideki istikrarın korunması ekonomik kalkınma açısından gereklidir. • Türkiye'nin değişken yapı ve dinamik ekonomisinde iş adamlarının kendilerini geliştirebilmeleri ve dış pazarlara açılabilmesini sağlamak, • Türkiye'nin ekonomik büyümesinin özel sektörle olacağını belirtmesi, • Dış ticaret köprüleri Türk girişimcisinin elbirliği ve doğru yönlendirme ile ülkenin ekonomik kalkınmasına ne kadar güçlü katkıda bulunabileceğini ortaya koymuştur. • Ekonominin daraldığı kriz dönemlerinde ihracata dayalı kalkınma modelinin hayata geçirilmesine öncülük etmek gerekliliği

6. Tartışma ve Sonuç

İş ahlakı, günümüz işletmelerinin faaliyet ve süreçlerinde sıklıkla gündeme gelen bir konudur. İşletmeler kimi zaman iş ahlakı kapsamında gönüllülük temeline dayalı olarak çeşitli sosyal sorumluluk projeleri gibi çalışmalarda bulunurken kimi zamanlarda ise rekabetin beraberinde getirdiği sert koşullar içinde ayakta kalabilmek için farklı stratejilere gereksinim duymaktadırlar. İş ahlakı işletmenin hem içsel süreçlerindeki gönüllük faaliyetlerinde hem de çevreleri ile olan ilişkilerinde işletmelere rehberlik görevini gören standartların toplamıdır. İşletmelerin geniş kapsamda dikkat etmeleri gereken bir konu olan iş ahlakı işletmeler topluluklarının, diğer bir deyişle işletmeleri temsil eden kuruluşların da üzerinde durmaları gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada sivil toplum kuruluşları olarak faaliyet gösteren iş örgütlerinin iş ahlakına olan yaklaşımı analiz edilmiştir. Bu kapsamda Türkiye İş Adamları ve Sanayicileri Konfederasyonu'nun (TUSKON) konuya ilişkin yaklaşımı tablo 1'de gösterildiği üzere 8 boyutta özetlenmiştir. Ortaya konulan boyutlar kapsamında kuruluşun yaklaşımı değerlendirilecek olunursa;

İş Ahlakı ve Evrensel Ahlak İlkeleri ile ilgili boyutta kuruluşun amaçları kapsamında ortaya koyduğu ölçüler genel ahlak ilkeleri ve evrensel ahlaki ilkelerle örtüşmektedir. Kuruluşun üye seçiminde kapsamı geniş tutması iş çevrelerine eşit mesafede olduğunu ve ayırım yapılmadan kuruluşa üyeliğin yapılabileceğini göstermektedir. Üyelik sürecinde etik değerlere bağlılığın önemini vurgulandığı etik dışı davranışların üyeliğe

engel olabileceği belirtilmiştir. Bu durumun kumrun genel olarak iş ahlakı konusuna olumlu bir yaklaşımı olarak yorumlanabilir.

Küreselleşme boyutunda kuruluşun çatısı altında bulunan tüm üyelerini küresel rekabetin aktif bir oyuncusu haline getirmek amacını taşıdığı görülmektedir. “Oyun alanımız bütün dünya” denilmesi ile küresel aktör olmanın önemine işaret edilmektedir. Türk iş adamlarının dünya ile entegrasyonunu sağlamak amacı, küreselleşme eğiliminin kuruluş için baskın bir istek olduğu anlaşılmaktadır. Kurumun bakış açısında küreselleşmenin (küresel aktör olmanın) sürekli olarak olumlu yönleri dikkate alınmaktadır. Oysa küresel davranmanın beraberinde getireceği riskler üzerinde hiç durulmamaktadır. Türk işletmelerin küresel aktör olmalarında hangi açılardan negatif gelişmelerle karşılaşabileceği veya bunun olumsuz yanlarının neler olabileceği belirtilmemektedir.

İşletmeler arası rekabet boyutunda rekabetin ön koşulu dünyaya açılmak olarak belirtilmiştir. Bu boyut küreselleşme boyutu ile ilişkili olmakla birlikte yerel ölçekte rekabetçi olmayı henüz sağlayamamış işletmelerin küresel ölçekte bunu nasıl başaracağı düşündürücüdür. Diğer bir konu ise haksız rekabet konusundaki yaklaşımdır. Verilen teşviklerden tüm yatırım ve sektörlerin yararlanabilmesi gerektiğinin belirtilmesi iş ahlakı açısından olumlu ve önemli bir yaklaşım olarak yorumlanabilir.

İş Gören ve İşveren Piyasası İlişkileri, karşılıklı çıkarların korunmasına yönelik bir yaklaşım söz konusudur. Kuruluş işverenlerin çıkarlarına önem verirken iş görenlerin de mağdur olmamalarının gerekliliğini vurgulamaktadır. İstihdamın sürdürülebilirliğinin sağlanması adına yapılabileceklerin tartışılması ve devlet otoritesi ile bu konuda görüşmelerin yapılması, kuruluşun, bu boyuttaki yaklaşımını hassas denge üzerine kurguladığını göstermektedir.

Uluslararası Ticaret ve Rekabet boyutu kuruluşun en fazla üzerinde durduğu konudur. Uluslararası potansiyel pazar ve sektörlerin analiz edilmesi, dış ticaret ve ihracatın artırılması, yabancı sermayenin teşvik edilmesi, uluslar arası rekabet ve ticaret temel taşları olarak görülmektedir. Bu noktada yabancı sermaye ile ilgili bakış açısında daha ayrıntılı değerlendirmelere ihtiyaç bulunmaktadır. Yabancı sermayenin hangi alanlarda

ve sektörlerde çekilmesinin gerektiği belirtilmelidir. Yabancı sermayenin avantaj ve dezavantajları tartışılmalıdır.

AB ve ABD İlişkileri boyutu kuruluşun en az üzerinde durduğu konular içerisinde yer almaktadır. Genelde faaliyet ve çalışmalarında ilk planda Afrika, Avrasya ve Pasifik ülkelerinin yer aldığı görülmektedir. Düzenlenen uluslararası organizasyonlarda AB ve ABD ile ticaret köprülerinin ikinci planda ele alındığı görülmektedir. Ancak son 1 yıl içindeki girişimler kuruluşun AB uyum sürecine destek olmak amacıyla bazı girişimlerde bulunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte kuruluşun Türkiye'nin AB sürecinin iş dünyasına yansımaları üzerinde yeterince durmadığı söylenebilir. Daha çok diğer kıta ülkeleri ile ilişkilere önem verilmekte ve üzerinde durulmaktadır.

Üretim ve Tüketim Konusuboyutunda özellikle iç piyasadaki imalat fazlalığından kaynaklanan daralma üzerinde durulmaktadır. Bu daralmanın dış pazarlara açılma ile giderilebileceği belirtilmiştir. Üretimde bütüncül bir bakış açısının olmadığı vurgulanmış bunun için vizyon ve gündem sahibi olmanın önemi ortaya konulmuştur. Tüketim açısından ise müşteri memnuniyeti kalite gibi konular tüketiciye verilen önemin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Bu noktada eksik kalan bir boyut ise kaynakların israf edilmeden nasıl üretimin gerçekleştirilebileceği ve tüketimde de ihtiyaçtan fazlasının alınmaması gerektiği noktalarıdır.

Son olarak kuruluşun *Ekonomik Kalkınma* boyutu ile ilgili yaklaşımında, ekonomideki istikrar, dış ticaret hamleleri ve kriz koşullarında ihracata dayalı kalınma modeli gibi konulara vurgu yapılmaktadır. Ekonomik kalkınmanın özel sektörle olabileceğinin vurgulanması ve iş adamlarının kendilerini sürekli geliştirmelerinin belirtilmesi, kuruluşun serbest piyasa ekonomisi ve tam rekabet koşullarının ekonomik yaşam için temel olması gerektiği yönündeki yaklaşımı olarak değerlendirilebilir.

Bu çalışmada sonuç olarak; Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarından Türkiye Sanayicileri ve İş Adamları Konfederasyonu'nun iş ahlakı konusuna yaklaşımı irdelenmiştir. Kuruluşun özellikle uluslararası rekabet, küreselleşme ve ekonomik kalınma konularında aktif süreçler izlediği ortaya çıkmıştır. Daha sonra yapılabilecek çalışmalarda kuruluşun iş ahlakı ile ilgili yaklaşımı farklı bakış açıları ile değerlendirilebilir. Uluslararası rekabetin Türk iş dünyasındaki iş ahlakına yansımaları

ve yabancı sermayenin üretim, tüketim, iş gören ve istihdam konularında iş ahlakı açısından nasıl değerlendirilmesi gerektiği gibi konular kuruluş yöneticilerinin bakış açıları ile ayrıntılı bir şekilde araştırılabilir. Ayrıca iş gören örgütlerin ile de benzer çalışmalar yapılabilmesi, iş gören tarafından işverenlerin iş ahlakı yaklaşımlarının değerlendirilmesine olanak tanıyacaktır.

Kaynakça

- Aktan, C.C. (2009), İş Ahlakı ve Sosyal Sorumluluk Kavramı, www.canaktan.org/canaktan_personal/...ahlak/aktan-is-ahlaki.pdf(Erişim: 14.11.2009).
- Bektaş, ç. ve Yılmaz, H. (2009), Sivil toplum örgütü olarak meslek odalarının etkinliği, üyelerin beklentileri ve örgütü algılama dereceleri (Uşakta bir Araştırma). Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, s.263–270.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K. , Akgün, Ö.E. , Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 11. Baskı, Ankara;Pagem Akademi Yayınları.
- Dahan ve diğ, (2008),The Role of NongovernmentalOrganizations in the Business, GovernmentandSocietyİnterface, *Business &Society, Special Issue,CallForPaperBrochure*, p. 1.
- Emhan, A. (2007). Başarılı İşletmelerin Sosyal Sorumluluk Kavramına Bakış Açısı, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi www.esosder.org ISSN:1304-0278 Cilt..6 s.247-258.
- Gök, S. (2008), “İş Etiği İle İş Ahlakı Arasındaki İlişki ve Çalışma Yaşamında İş Etiğini Etkileyen Faktörler” *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* Cilt:5 Sayı:1, s.1–19.
- Heintz, S. (2006),The Role of NGOs in Modern Societiesand an IncreasinglyInterdependept World, *Annual Conference of theInstituteForCivilSociety*,January 14, http://www.forbes.com/2005/11/01/china-richest-list_05china_land.html (Erişim:17.12.2009) p.3.
- İKMD, (2010), Etik Kavramı, Etik Teorileri ve İş Etiği [ikmd.Dreamhosters.Com/Yazar/İsletme/Doc/Business_Ethics.Doc](http://ikmd.dreamhosters.com/Yazar/İsletme/Doc/Business_Ethics.Doc). (Erişim: 20.01.2010).
- İzafet (2009), “İş Ahlakı” <http://www.izafet.com/kitap-ozetleri/299186-is-ve-meslek-ahlaki.html> (Erişim Tarihi: 18.01.2010).
- Karaarslan ve Diğ, (2009),Sivil Toplum Kuruluşları İletişim Platformu, <http://www.siviltoplum.org.tr>, (Erişim:15.12.2009).
- Kayar, İ. (2005),Sermaye Piyasasında Mesleki ve Etik Kurallar Üzerine Bir DeğerlendirmeErciyes Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Sayı: 19 (2), s.97–112.
- Demir, H. ve Songür, N. (1999),Sosyal Sorumluluk ve İş Ahlakı, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* cilt:2 sayı: 3, s. 150–168.
- İlhan, S. (2009), İş Ahlâkı: Kuramsal Bir Yaklaşım, Afyon Kocatepe Üniveristesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:7 (2) s.258-275.
- Göksel, D.N. ve Güneş, R.B. (2005),The Role of NGOs in theEuropean Integration Process: TheTurkishExperience, *South EuropeanSocietyandPolitics*, Vol: 10, No: 1 pp:57–72.
- Hitt, M.A. ve Collins, J.D. (2007), Business Ethics, Strategic DecisionMaking, andFirmPerformance, *Business Horizons*, Vol: 50, pp: 353–357.

- Schaltegger, C.A ve Torgler,B. (2009). WorkEthic, Protestantism, and Human Capital, www.elsevier.com/locate/econlet Erişim: 15. 01. 2010).
- Sığırı, Ü. (2006), Japonların Kültürel Özellikleri Bağlamında; Yönetimsel, Ekonomik ve Sosyal Süreçlerinin Analizi *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* Yıl:5 Sayı: 9, s.29-47
- Şahin, A. ve Demir, M.H. (2000), Yönetici İkilemi, İş Ahlakı,*Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*,Güz, Cilt:1 sayı:1, s. 1-11.
- Tuskon (2009), “Oyun Alanımız Bütün Dünya”, www.tuskon.org. (Erişim: 12.11.2009).
- Tuskon (2009), “Tuskon Hakkında”www.tuskon.org. (Erişim: 12.11.2009).
- Tuskon (2009), “TUSKON'un Amacı ve Perspektifi”www.tuskon.org. (Erişim: 12.11.2009).
- Tuskon (2009,. “Yönetim Anlayışımız”www.tuskon.org. (Erişim: 12.11.2009).
- Tuskon (2009), “Bafra İşadamlarına Müşteri Memnuniyeti Semineri Verildi” (Cihan Haber Ajansı) 01.12.200. <http://www.tuskon.org/basin>(Erişim: 22.11.2009).
- Tuskon (2009), “Gazeteler Gerçek Gündemi Atladı” (Cihan Haber Ajansı) 01.12.200. <http://www.tuskon.org/basin>(Erişim: 22.11.2009).
- Tuskon (2009) “Tuskon Kuruldu: 120 Dernek 9000 Sanayici ve İşadamı Birarada” (Cihan Haber Ajansı) 01.12.200. <http://www.tuskon.org/basin>(Erişim: 22.11.2009).
- Tuskon (2009) “Krizde İşçi Çıkarmayan Firmalara İşsizlik Fonu'ndan Destek Verilsin, Zaman (13 Ekim 2008), 01.12.200. <http://www.tuskon.org/basin>(Erişim: 22.11.2009)
- Tuskon (2009) “Rızanur Meral: Derneklerin Vizyon ve Gündemi Olmalı, Zaman (10 Ağustos 2007), 01.12.200. <http://www.tuskon.org/basin>(Erişim: 22.11.2009)
- Tumgazeteler (2009), ABD ile Ticari İlişkileri Artırma Çabası <http://www.tumgazeteler.com/?a=4796897>. (Erişim: 10.01.2010).
- Tumgazeteler (2009), TUSKON İstikrar İstiyor, 2007-08-31 Akřam, <http://www.tumgazeteler.com>. (Erişim: 10.01.2010).
- Uzel, U. (2006). “İř Ahlakı” Cinsiyetler Arasındaki Farklılıklar Açısından Literatür İncelemesi, *Yönetim ve Ekonomi*, Cilt: 13 (1), s.167–176.